

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АГРОЕКОЛОГІЇ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

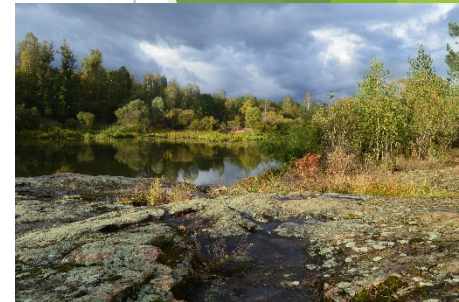
ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

ДОПОВІДАЧ:

Василь Васильович КОНІЩУК
доктор біологічних наук, професор

Завідувач відділу охорони ландшафтів,
збереження біорізноманіття і
природозаповідання

Київ – 2023

Природно-заповідний фонд України

- ▶ Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища, сталого (збалансованого) розвитку громади.
- ▶ У зв'язку з цим, законодавством України природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання.
- ▶ Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною.

УКРАЇНА. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД

ДЛЯ ЗАКАЗУ НАРОДНОГО ПАРКУ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА

УКРАЇНА. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД

- ▶ Території природно-заповідного фонду бувають природними - це природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи і заповідні урочища.
- ▶ А також бувають штучного походження - ботанічні сади, зоологічні парки, дендрологічні парки; парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.
- ▶ Згідно з даними Державного кадастру природно-заповідного фонду, на початку 2021 року нараховувалося 8633 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 4,1 млн га, що становило 6,8 % площі країни, а також морський заказник "Філофорне поле Зернова" площею 402,5 тис. га, а у складі природно-заповідного фонду:
- ▶ **5 біосферних заповідників, 19 природних заповідників, 53 національних природних парки, 85 регіональних ландшафтних парків, 3398 заказників, 3580 пам'яток природи, 802 заповідних урочища, 28 ботсадів, 13 зоопарків, 62 дендропарки та 588 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.**

ЕКОМЕРЕЖА

- ▶ Країни Європи несуть спільну відповідальність за збереження природної спадщини. Необхідні узгоджені заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Це змусило Раду Європи у співдружності з іншими урядовими та неурядовими організаціями взяти на себе ініціативу щодо розробки єдиної європейської стратегії створення та менеджменту екомережі.
- ▶ Європейська екомережа, як фізична мережа природних чи напівприродних територій європейського значення є головним напрямом реалізації Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, що була затверджена на конференції міністрів довілля країн Європи у м. Софії в 1995 р.
- ▶ Кабінет міністрів України: Постанова від 29 листопада 2001 р. N 1603 Київ.

Про утворення Координаційної ради з питань формування національної екологічної мережі

Завдання

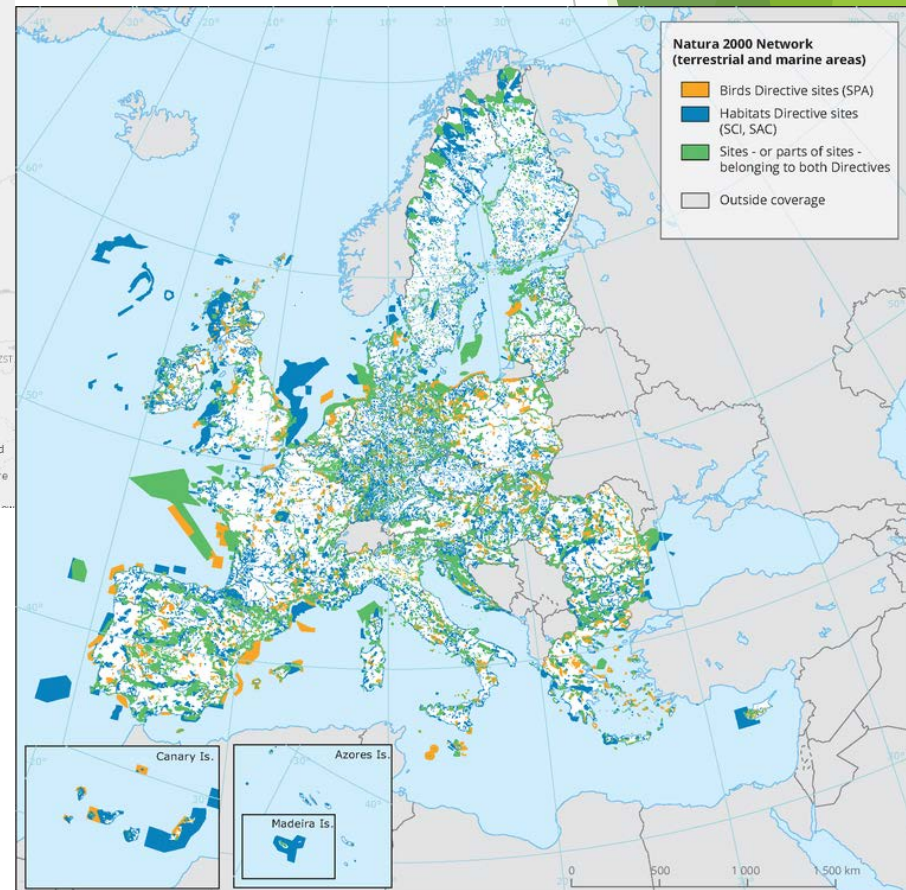
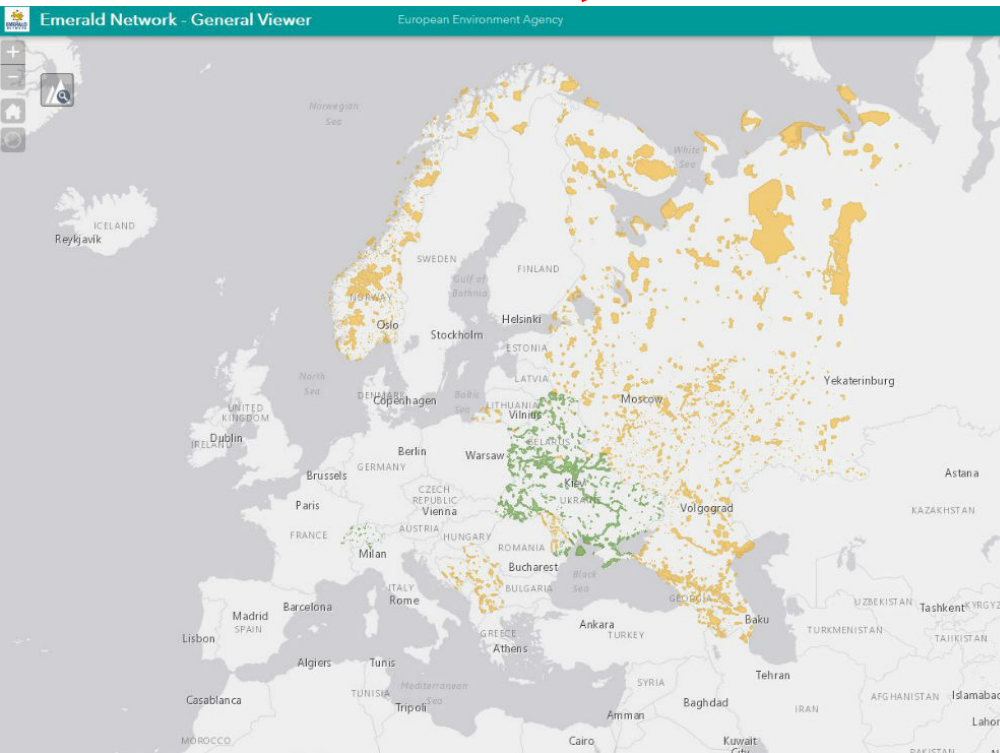
Європейська екомережа передбачає:

- а) розробку критеріїв для виділення ключових районів, екокоридорів, відновлювальних районів і буферних зон, з урахуванням біогеографічних зон Європи;
- б) відбір екосистем, типів середовищ існування (екотопів), видів і ландшафтів європейського значення;
- в) визначення конкретних ділянок для збереження, покращання або відновлення екосистем, середовищ існування, видів та їх генетичного різноманіття, а також ландшафтів європейського значення;
- г) розробку керівних принципів (директив), які забезпечать максимально послідовне та ефективне здійснення заходів щодо створення екомережі.

У Всеєвропейській стратегії також сформульовані основні завдання щодо створення екомережі:

- 1) збереження всього комплексу екосистем, середовищ існування, видів та їх генетичного різноманіття, а також ландшафтів європейського значення;
- 2) забезпечення достатнім простором природних середовищ для збереження видів;
- 3) створення необхідних умов для розселення і міграції видів;
- 4) забезпечення відновлення компонентів ключових екосистем, які зазнали руйнації;
- 5) захист систем від потенційних негативних факторів.

Εκομερεжі *Emerald* та *Natura 2000*

Emerald Network in the Eastern Partnership countries, status in 2019

 Emerald sites (proposed/candidate and officially adopted)

Імплементация Оселищної директиви Європейського Союзу: визначення оселищ (біотопів, екоотопів) для України

- ▶ Проблеми ідентифікації, типології, ієрархії біотопів України, їх класифікацій (*Corine, Eunis, Palearctic habitats*).
- ▶ Проаналізовані переліки типів оселищ Резолюції 4 Бернської конвенції (в Україні ~119), Додатку 1 Оселищної директиви, визначені перспективи екомереж NATURA 2000, EMERALD.
- ▶ Актуальними питаннями залишаються виділення специфічних типів біотопів для України (стеги, крейдяні відслонення, кам'яні розсипи високогір'я Карпат, поди, виходи гранітів ендемічного регіону річки Південний Буг тощо).
- ▶ Невирішеним завданням є оптимізація Смарагдової екомережі України і залучення до цього процесу громадськості, неурядових організацій.

Транскордонні макроекокоридори України

Схема екомережі України (біомно- зональний рівень, за Мовчаном Я.І., 1997. Екологічна енциклопедія, 2007)

Регіональні екоцентри:

А – Карпатська гірська
країна,

Б – Подільська височина,

В – Донецький кряж,

Г – Кримська гірська
країна.

Широтні та меридіональні

екокоридори: 1 –

Поліський, 2 – Галицько-

Слобожанський, 3 –

Степовий, 4 –

Приморський, 5 –

Морський, 6 –

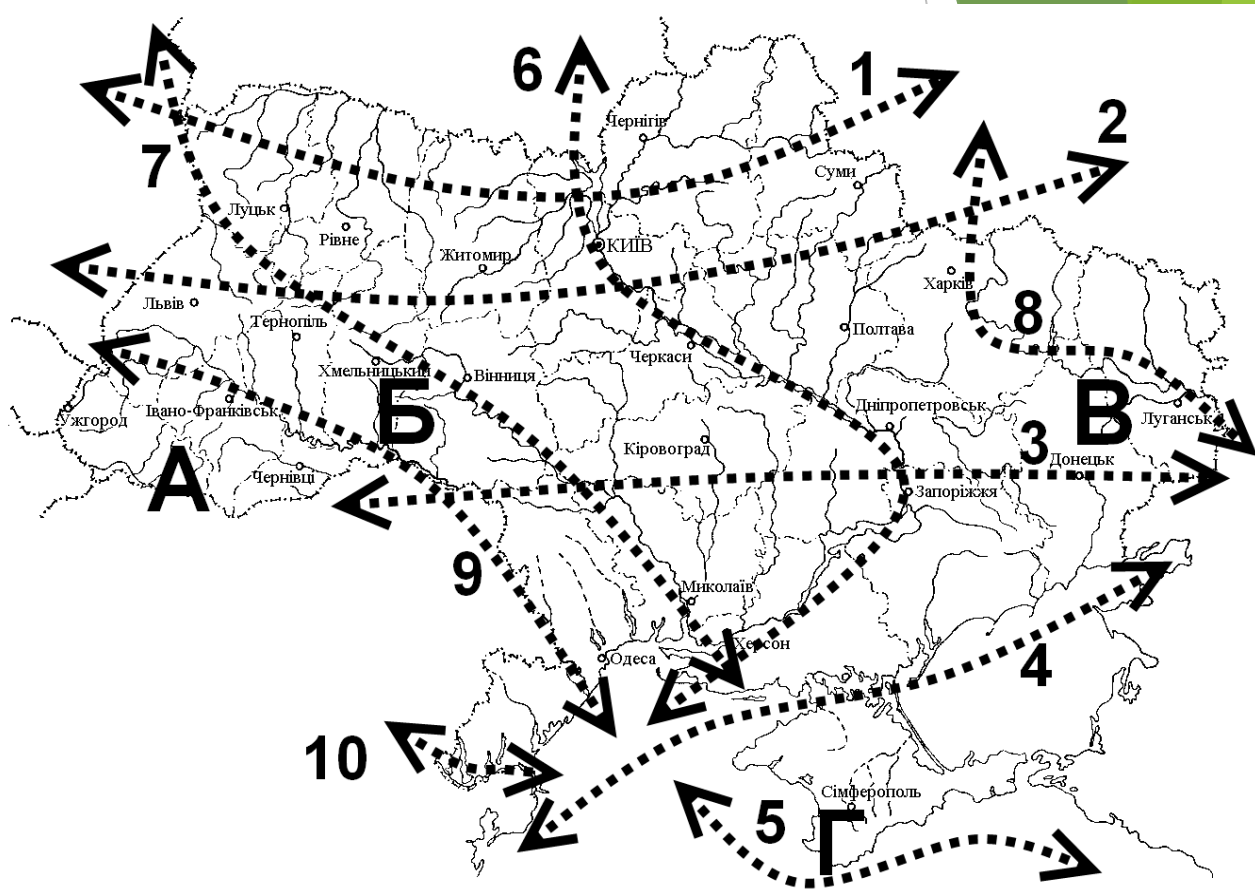
Дніпровський, 7 –

Бузький, 8 – Сіверсько-

Донецький, 9 –

Дністровський, 10 –

Дунайський.

Уніфікована схема екомережі біомно-зонального рівня території України (Коніщук В.В., 2011)

Пан'європейські елементи екомережі України (транскордонні екокоридори):

- 1 – Полісся,
- 2 – Лісостеп,
- 3 – Степ,
- 4 – Закарпаття,
- 5 – Карпати,
- 6 – Кримські гори із субсередземно-мор'ям,
- 7 – Азовське море,
- 8 – Чорне море.

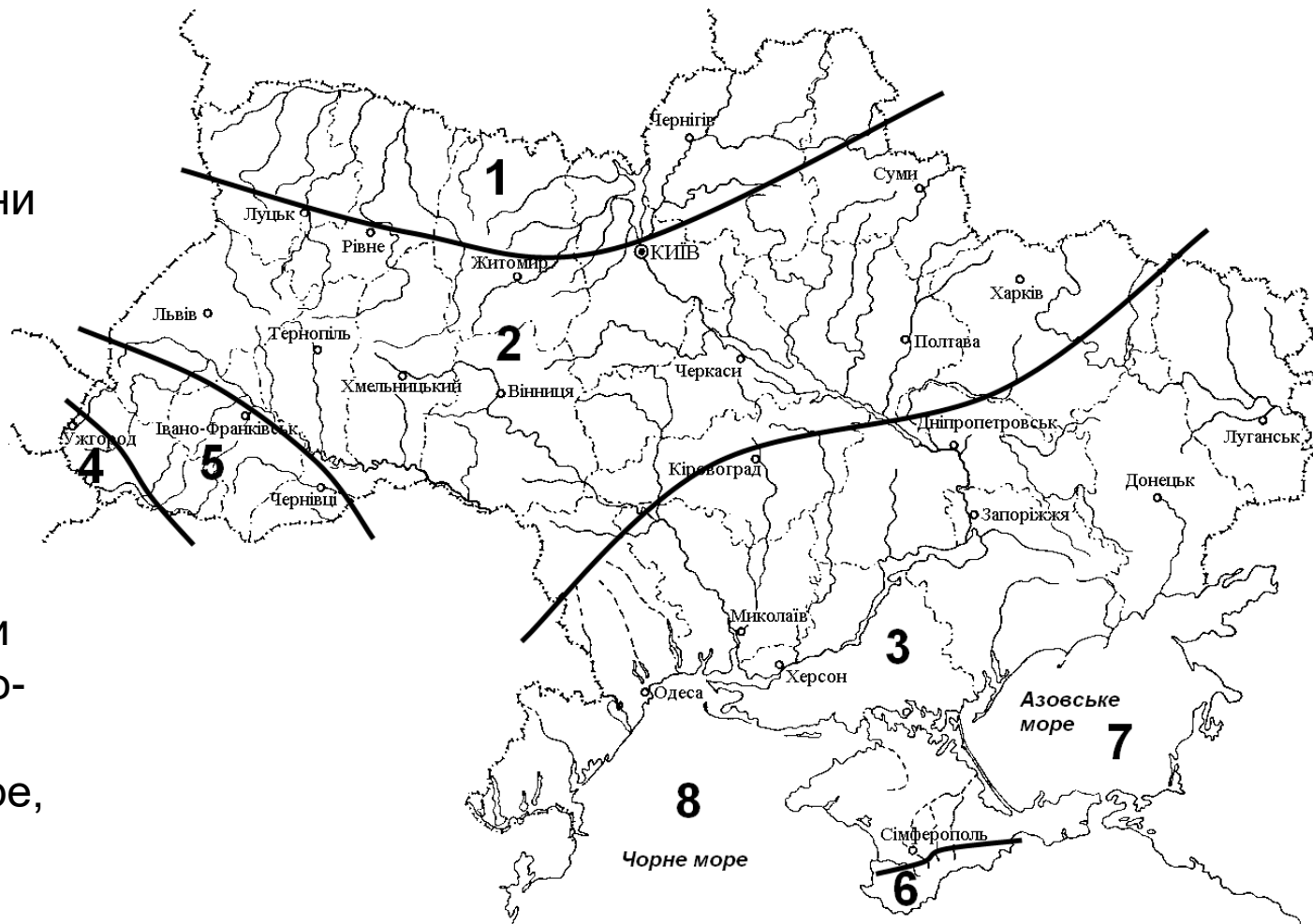
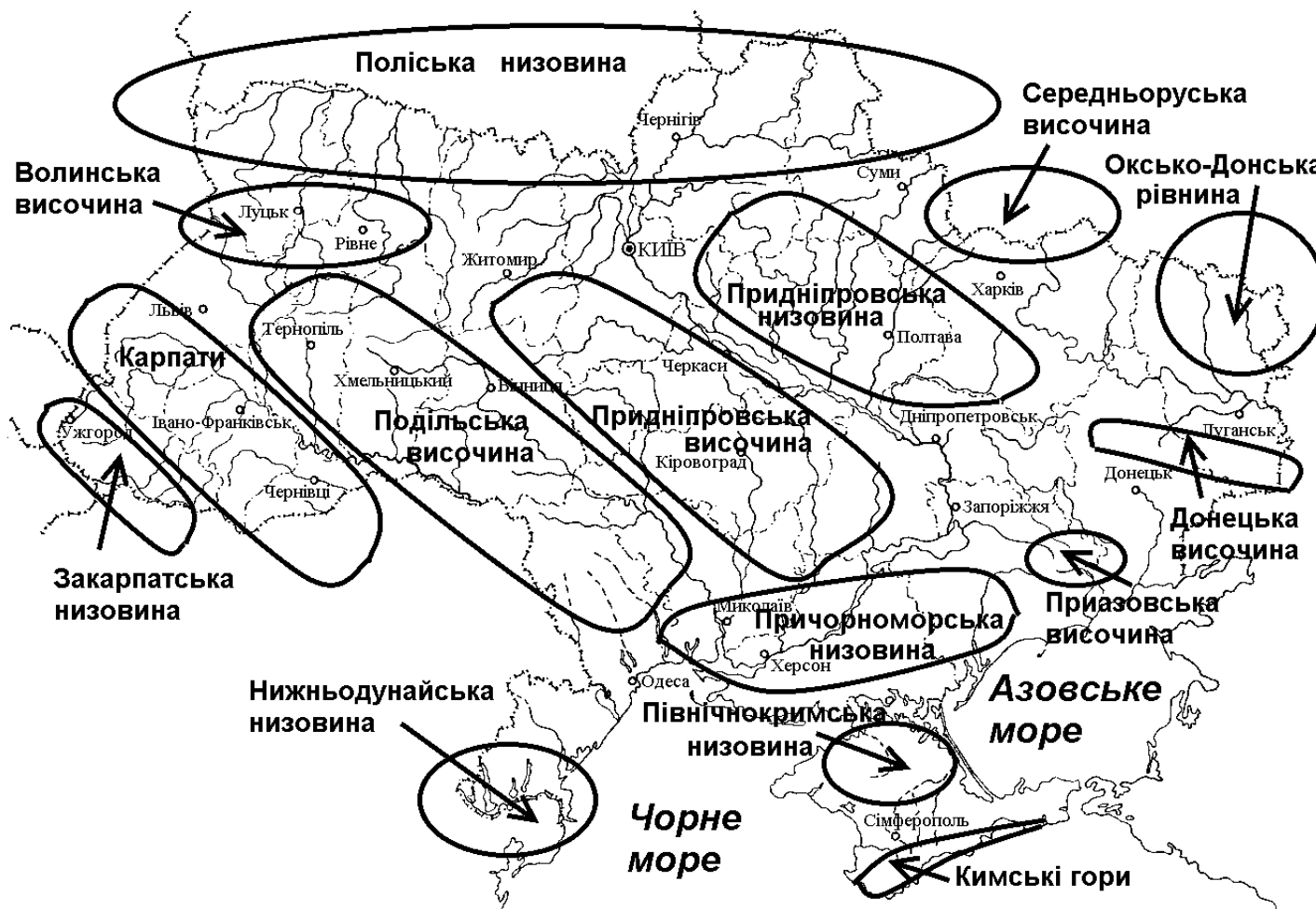
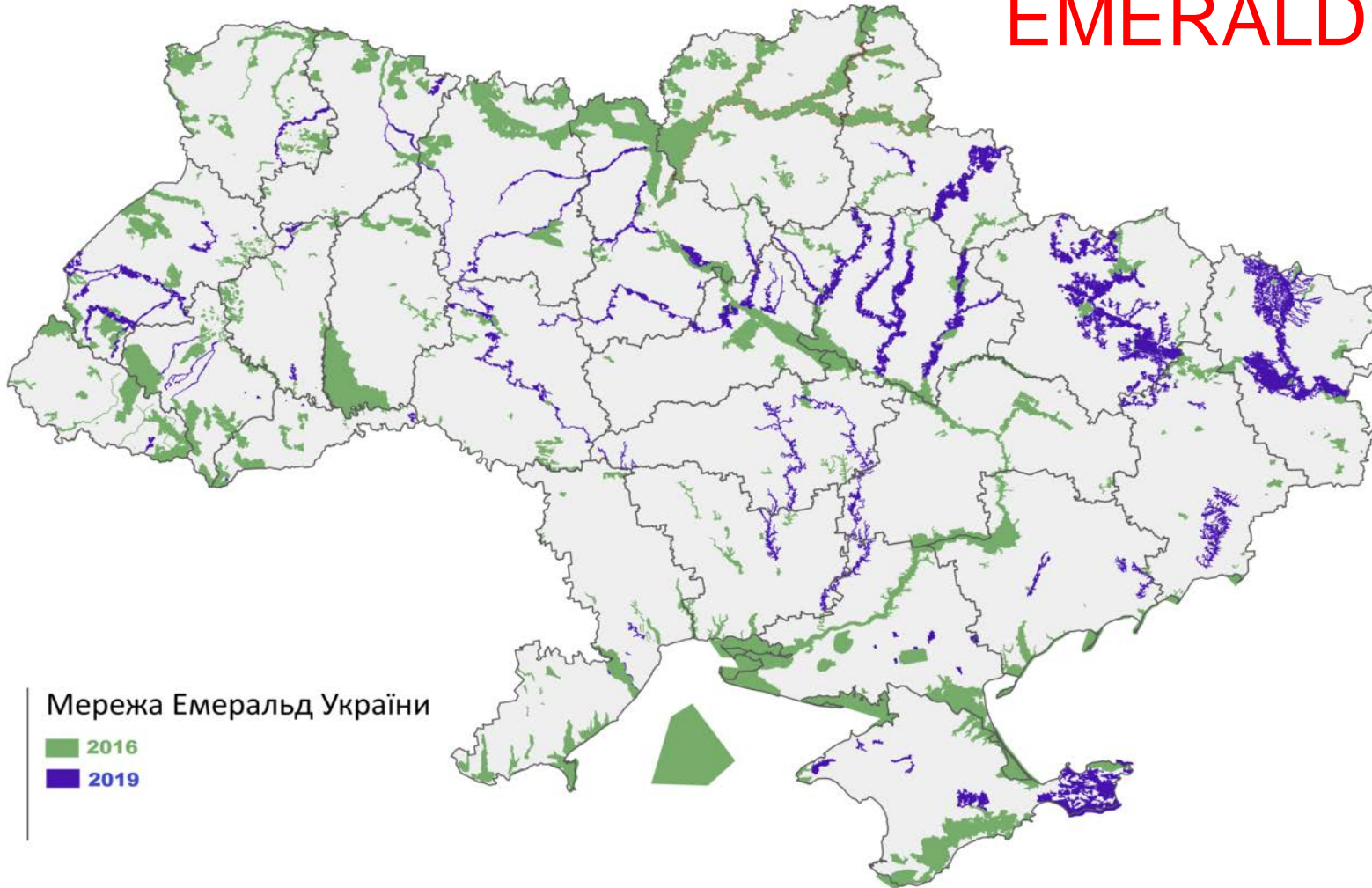

Схема основних природних ядер біотичного та ландшафтного різноманіття України (макрорівень системи фізико-географічних областей)

EMERALD

У 2016 р. був схвалений список із 271 Смарагдового об'єкту України. 18 листопада 2016 року Постійний комітет Бернської конвенції затвердив перелік територій мережі Emerald.

У 2017 р. включено ще 78, у 2018 – 46, у 2019 – 106.

У грудні 2019 року Смарагдову мережу було включено в якості інформаційного шару Публічної кадастрової карти України

Додатком до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони в секторі «Охорона природи» передбачені заходи щодо наближення національного законодавства до Директиви № 2009/147/ЄС про збереження диких птахів (Пташина директива) та Директиви № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори (Оселищна директива), зокрема:

прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів);

визначення та позначення спеціальних зон захисту різних видів птахів (ст.4.1 Пташиної директиви);

підготовка реєстру місць (локалітетів), призначення цих місць та встановлення пріоритетів управління ними (включаючи завершення реєстру потенційних територій Смарагдової мережі та впровадження захисних заходів та заходів управління ними);

запровадження заходів, необхідних для збереження таких місць (ст. 6 Оселищної директиви);

встановлення системи моніторингу природоохоронного статусу оселищ та видів (ст.11 Оселищної директиви).

Україна, як Сторона Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) виконує зобов'язання щодо створення Смарагдової мережі. Станом на 2019 р. перелік територій Смарагдової мережі складається з **377** територій площею близько **8 млн. га**.

Ця мережа не є повною і потребує розширення в частині виявлення нових територій для збереження окремих видів і природних оселищ, для яких на біогеографічних семінарах **Бернською конвенцією** визначено недостатній рівень представленості в мережі запропонованих природоохоронних територій.

Категорії оселищ EUNIS

- ▶ А : Морські оселища
- ▶ В : Оселища морського узбережжя С : Материкові поверхневі водойми
- ▶ D : Болота
- ▶ Е : Території з домінуванням трав, мохоподібних і лишайників
- ▶ F : Пустощі, чагарники і тундра
- ▶ G : Ліси, рідколісся та інші лісові землі
- ▶ H : Материкові території без рослинності або з розрідженою рослинністю
- ▶ I : Регулярно або недавно культивовані оселища
- ▶ J : Будівлі та інші штучні оселища
- ▶ X : Комплекси оселищ

6 місяців злочинів рф
проти українського
довкілля

Міністерство
захисту довкілля
та природних ресурсів
України

20%

природоохоронних
територій України
уражено війною

812

заповідних
територій
в небезпеці

млн га

0,9

заповідних площ
потерпають від війни

12

нацпарків

8

заповідників

2

біосферних
заповідників

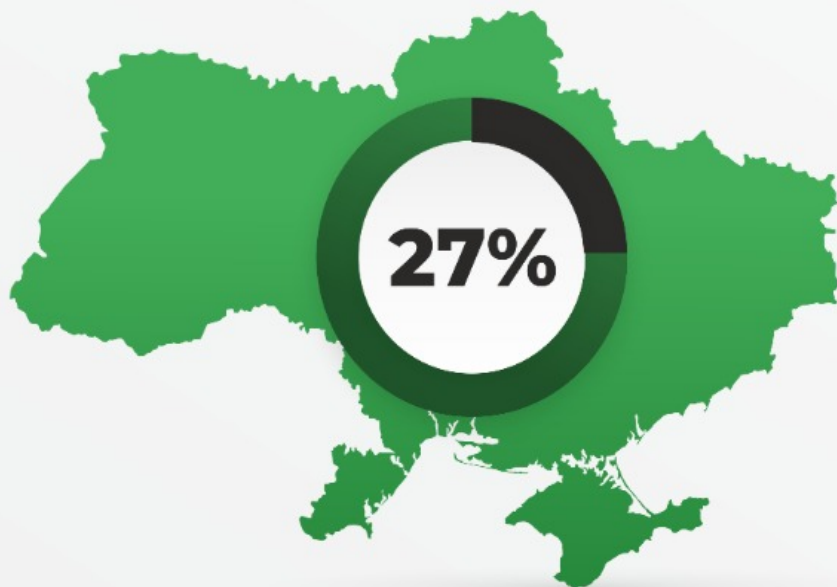
окуповані

Під загрозою знищення знаходяться близько **200 територій
Смарагдової мережі** площею **2,9 млн га**.

Особливе занепокоєння викликає знищення Рамсарських об'єктів на узбережжях Азовського та Чорного морів та у нижній течії Дунаю та Дніпра.

ПЛОЩА ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ,

УРАЖЕНА ВІЙНОЮ

ПІД ЗАГРОЗОЮ **ЗНИЩЕННЯ**

200

територій
Смарагдової
мережі,
площею
2,9 млн га

14

Рамсарських
об'єктів,
площею
397,7 тис. га

20

**виявлених
пожеж** на
площі в 0,5
тис. гектарів

27%

третина всіх
природоохоронних територій України
уражено війною

1.2

мільйонів гектарів
заповідних площ потерпають від війни

900

заповідних територій
в небезпеці

>15 тис

кількість
тимчасово переміщених
осіб,
які знайшли притулок
на природоохоронних
територіях

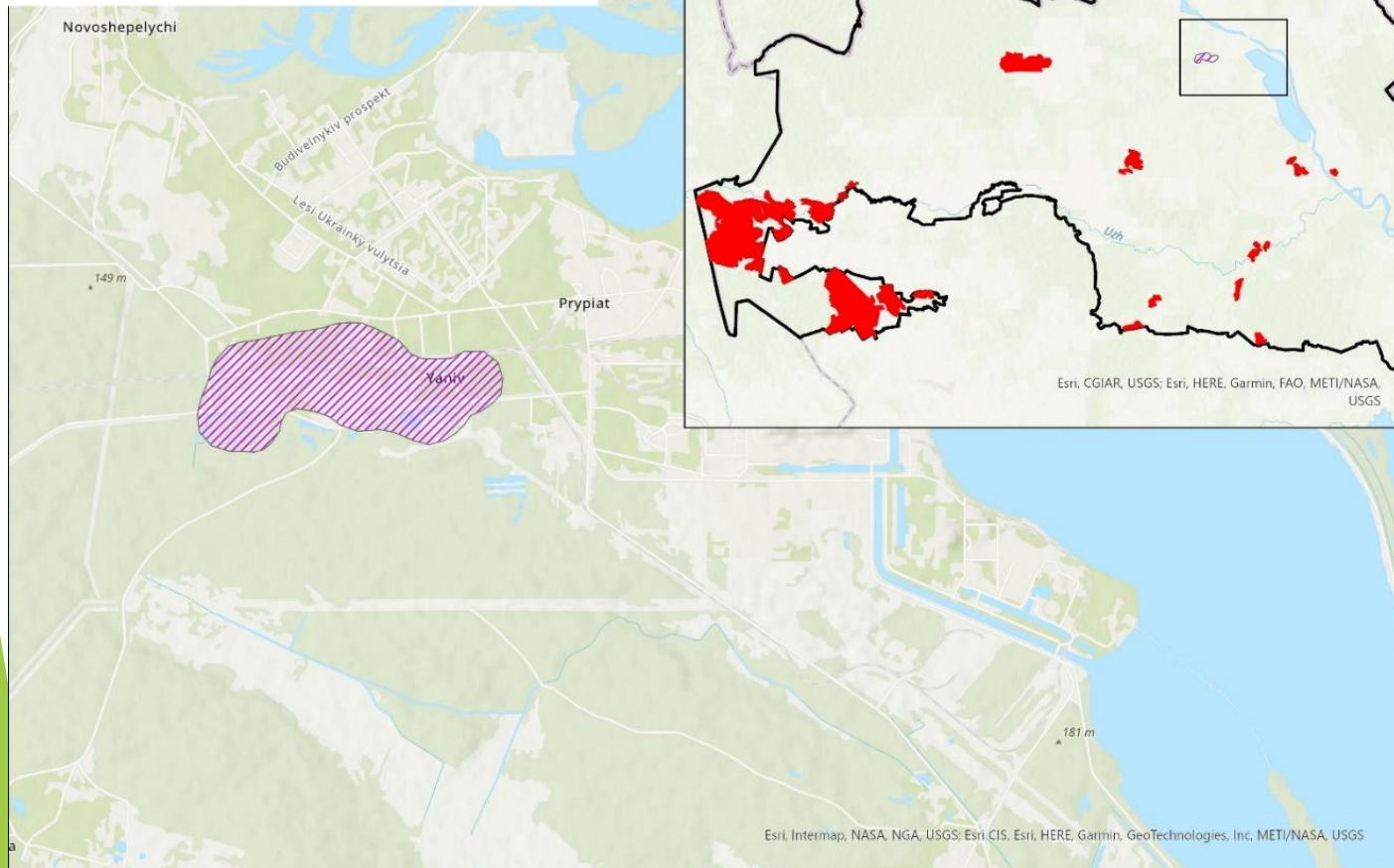

>5 тис

кількість
працівників,
які працюють
у національних
парках та
заповідниках

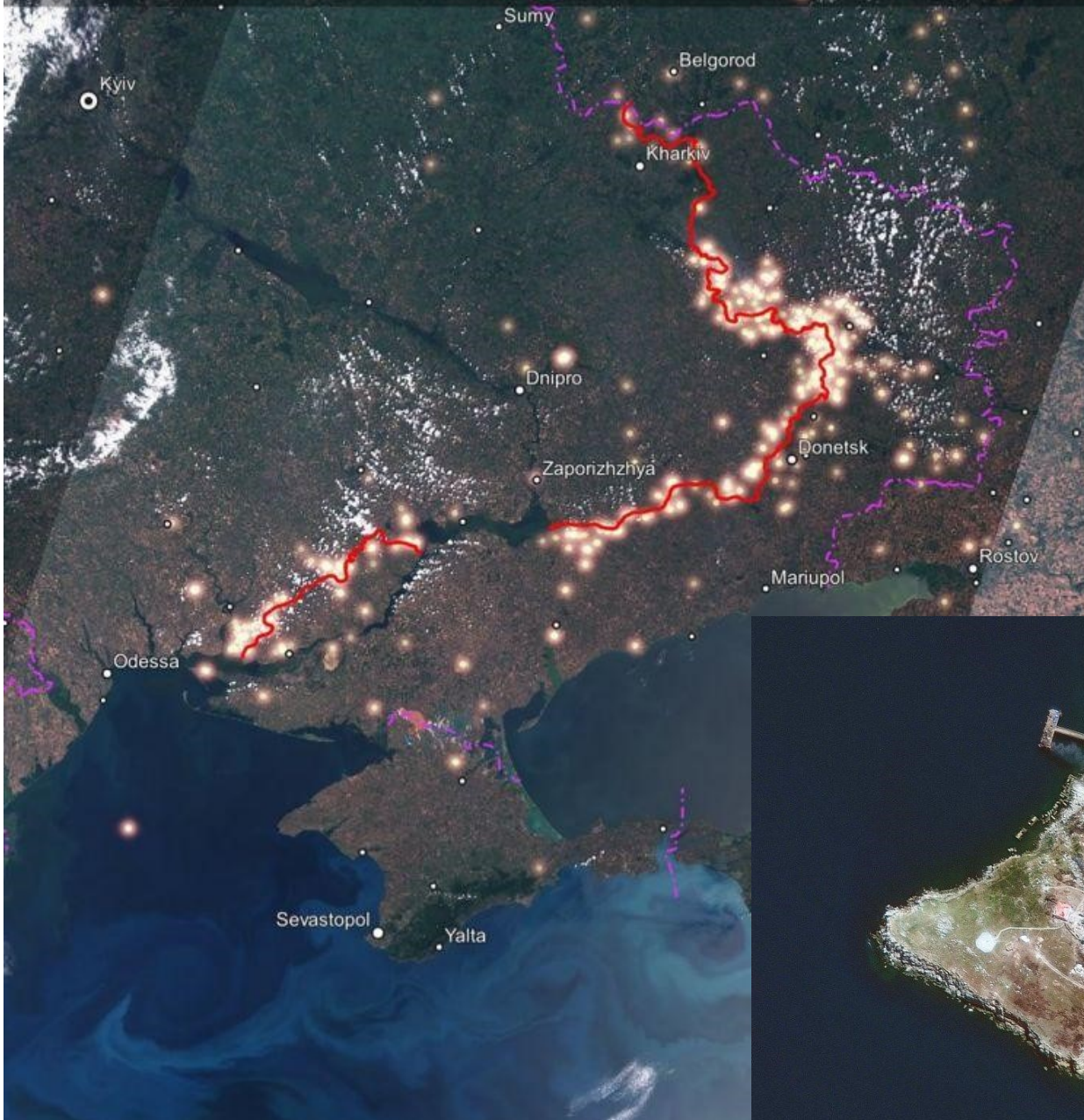
Території з лісовими пожежами в зоні відчуження станом на 18:00 28.03.2022

- Площі пройдені пожежами станом на 28.03.2022
- Площі пройдені пожежами станом на 24.03.2022
- Межі зони відчуження

Active fires from previous 24h and the current frontline in Ukraine, 2022-07-08

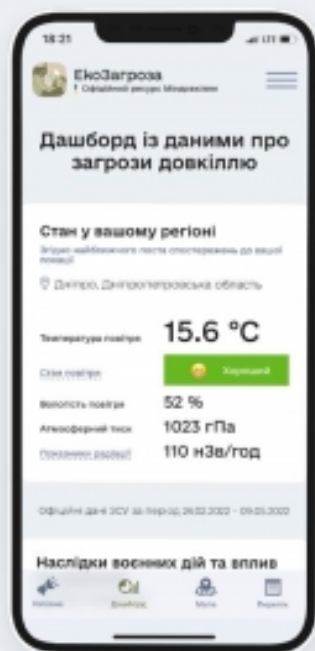
острів Зміїний

Указом Президента України від 21 квітня 2022 р. № 266/2022 «Питання Національної ради з відновлення України»
утворено Національну раду з відновлення України від наслідків війни

Основними завданнями Ради є:

- ▶ · розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України, який, зокрема, передбачатиме відновлення і розбудову транспортної, медичної, соціальної, комунальної, виробничої інфраструктури та житла, інфраструктури енергетики, зв'язку, військової інфраструктури і військово-промислового комплексу, структурну модернізацію та перезапуск економіки, заходи з подолання безробіття, підтримки сімей з дітьми, вразливих верств населення, осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок війни, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини;
- ▶ · визначення та напрацювання пропозицій щодо пріоритетних реформ, прийняття та реалізація яких є необхідними у воєнний і післявоєнний періоди;
- ▶ · підготовка стратегічних ініціатив, проєктів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективної роботи та відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди.
- ▶ **Робоча група «Екологічна безпека»** створена для напрацювання пропозицій до Плану відновлення України з питань екологічної безпеки, збереження, біологічного і ландшафтного різноманіття, відтворення та невиснажливого використання природних ресурсів, формування та впровадження ефективної кліматичної політики, системи управління відходами, моніторингу довкілля, цифрової трансформації, реформування природоохоронної галузі, впровадження європейських директив.

- ▶ Створено систему державного природоохоронного контролю в умовах воєнного стану та роботу Оперативного Штабу Держекоінспекції України
- ▶ Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України проводить моніторинг порушених територій екомережі у наслідок воєнних дій

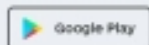
ЕкоЗагроза

Офіційний ресурс
Міністерства захисту довкілля
та природних ресурсів України

Завантажуй додаток ЕкоЗагроза

ecozagroza.gov.ua

#ДовкілляВСмартфоні

Звіти щодо екологічних злочинів, вчинених російськими військами з початку повномасштабного вторгнення в Україну (всього 28 !!!):

- ▶ Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 8-14 вересня 2022 року
- ▶ Вересень: 1-7 вересня
- ▶ Серпень: 25-31 серпня, 18-24 серпня, 11-17 серпня, 4-10 серпня
- ▶ Липень: 28 липня - 3 серпня, 21-27 липня; 14-20 липня; 7-13 липня; 30 червня - 6 липня
- ▶ Червень: 23-29 червня; 16-22 червня; 9-15 червня; 2-8 червня
- ▶ Травень: 26 травня - 1 червня; 19-25 травня; 11-18 травня; 4-10 травня; 28 квітня - 3 травня
- ▶ Квітень: 23-27 квітня; 19-22 квітня; 15-18 квітня; 8-14 квітня; 1-7 квітня
- ▶ Лютий-березень: 24 - 31 березня; 24 лютого - 18 березня; 24 лютого - 9 березня

<https://mepr.gov.ua/news/39823.html>

Анотована, коротка хронологія воєнних злочинів РФ проти довкілля України, зокрема екомережі EMERALD

- ▶ Агресор веде бойові дії на території 900 об'єктів природно-заповідного фонду площею 1,24 млн га. Під загрозою знищення знаходяться близько 200 територій Смарагдової мережі площею 2,9 млн га. Особливе занепокоєння викликає знищення Рамсарських об'єктів на узбережжях Азовського та Чорного морів та у нижній течії Дунаю та Дніпра
- ▶ Грубі порушення Бухарестської конвенції про захист Чорного моря від забруднення (дрейфуючі міни, затоплені кораблі, забруднення паливно-мастильними матеріалами, хімічне забруднення)
- ▶ Лісові пожежі в зоні ЧАЕС, забруднення Чорнобильського біосферного радіаційно-екологічного заповідника, вирубування лісу, відстріл тварин, порушення ґрунтового покриву, радіаційна загроза

- ▶ Для військових навчань постійно використовувалися окуповані з 2014 року Рамсарські угіддя «Крива затока та Крива коса» на Донбасі та «Водно-береговий комплекс мису Опук» у Криму. Наразі внаслідок російської агресії постраждали понад 20 природно-біосферних заповідників і національних природних парків
- ▶ Мінування лісових угідь (природний заповідник «Древлянський» та інші). Забруднення гідроекосистем, вирубування лісосмуг, шумове забруднення, захаращення військовою технікою тощо
- ▶ 5 квітня приватний зоопарк «Фельдман Екопарк» у Харкові остаточно знищений через масований обстріл російських військ
- ▶ 9 квітня відбулося бомбардування фосфорними боєприпасами міст Маріуполь, Авдіївка, Мар'їнка, Вугледар, Слов'янськ, Покровськ, Торецьк, Солодке, Новомихайлівка, Троїцьке, Степове та Катеринівка. Такі атаки загрожують масштабними пожежами та хімічним забрудненням ґрунтів
- ▶ Через російську агресію не забезпечується процес очищення стічних вод для Сєверодонецька, Лисичанська, Рубіжного, Попасної та частини Запоріжжя. Внаслідок руйнування дамби Оскільського водосховища та спричиненого цим паводка продовжує відбуватися забруднення ріки Сіверський Донець

- ▶ Порушений фіто-санітарний стан екосистем, є загрози спалаху хвороб, інфекцій, вірусних і бактеріологічних захворювань
- ▶ Порушений весняний сезон тиші для розмноження птахів, інших тварин. Через забруднення Чорного і Азовського морів відбулась масова загибель дельфінів, а також інших гідробіонтів
- ▶ Змінені міграційні шляхи перельотних птахів. Багато видів фауни загинуло від фізичного воєнного впливу, пожеж, полютантів, токсинів і канцерогенів тощо
- ▶ 20 квітня стало відомо, що Морська охорона державної прикордонної служби України оголосила мінну небезпеку в гирлі Дунаю. Ця територія входить до складу Дунайського біосферного заповідника
- ▶ 28 квітня виникла масштабна пожежа на плавнях Дніпра поблизу тимчасово окупованого російськими військами міста Херсон. Дніпровські плавні — замулені, заболочені, підтоплені ділянки із багатим біорізноманіттям — входять до складу Нижньодніпровського національного природного парку

- ▶ Через військові дії окупантів 900 заповідних територій України перебувають в небезпеці. Це 1,2 млн га або близько 30% площі всіх природоохоронних територій України. Тут ростуть види рослин, які занесені до Червоної книги України і охороняються законом. Бойові дії порушують спокій диких тварин. Вони або гинуть, або намагаються втекти з гарячих точок
- ▶ За даними співробітників Національного природного парку “Тузлівські лимани” через дії російських військових кораблів біля берегів Одещини фіксуються факти загибелі дельфінів. Негативний вплив на здоров’я тварин здійснюють військові гідролокатори. Військові судна росіян використовують сонари зі звуками на рівні вище 200 децибелів. Дельфіни потрапляють у зону випромінювання навігаційних приладів суден. Це призводить до пошкодження їхніх органів слуху і дезорієнтації
- ▶ Унаслідок пожеж, що виникли через дії російських військ, зазнали пошкоджень понад 17 тис. гектарів лісів природно-заповідного фонду у Луганській області (Кремінські ліси, Святі гори та ін.)

- ▶ За даними супутникових систем NASA, за 4 місяці війни у зоні активних бойових дій відбулось щонайменше 37 867 загорянь. Площа України, охоплена вогнем, становила 100 662 га (1006 кв. км). Вогнем знищено 36154 га лісів і 10250 га трав'яних екосистем. Зони найбільшої концентрації уражених вогнем лісів: околиці міст Сєвєродонецьк, Лиман, Ізюм, Святогірськ в Луганській та Донецькій областях, а також північні околиці Ірпеня, Бучі, Бородянки та Макарова на Київщині
- ▶ Площа пожеж збільшилася майже в 100 разів. Найгірша ситуація на Півдні, зокрема в Херсонській області, та на Сході України. Страждають Луганська, Донецька, Запорізька, Миколаївська області
- ▶ Щонайменше 20 видам ендемічних рідкісних рослин в Україні загрожує знищення через війну. Військові дії призводять до потужної дії кількох факторів, які згубно впливають на рослинність, гриби та лишайники: руйнівна дія вибухів, проїзду військової техніки та будівництва фортифікацій; утворені внаслідок дії боєприпасів пожежі, які важко погасити в умовах військових дій; хімічне забруднення і забруднення ґрунтів сіркою, яка при контакті з водою знищує утвореною сірчаною кислотою насіння й коріння трав. Воєнні дії прямо знищують рослинність і опосередковано руйнують природні оселища. Для ендемічних і малопоширених видів такі зміни можуть виявитись фатальними

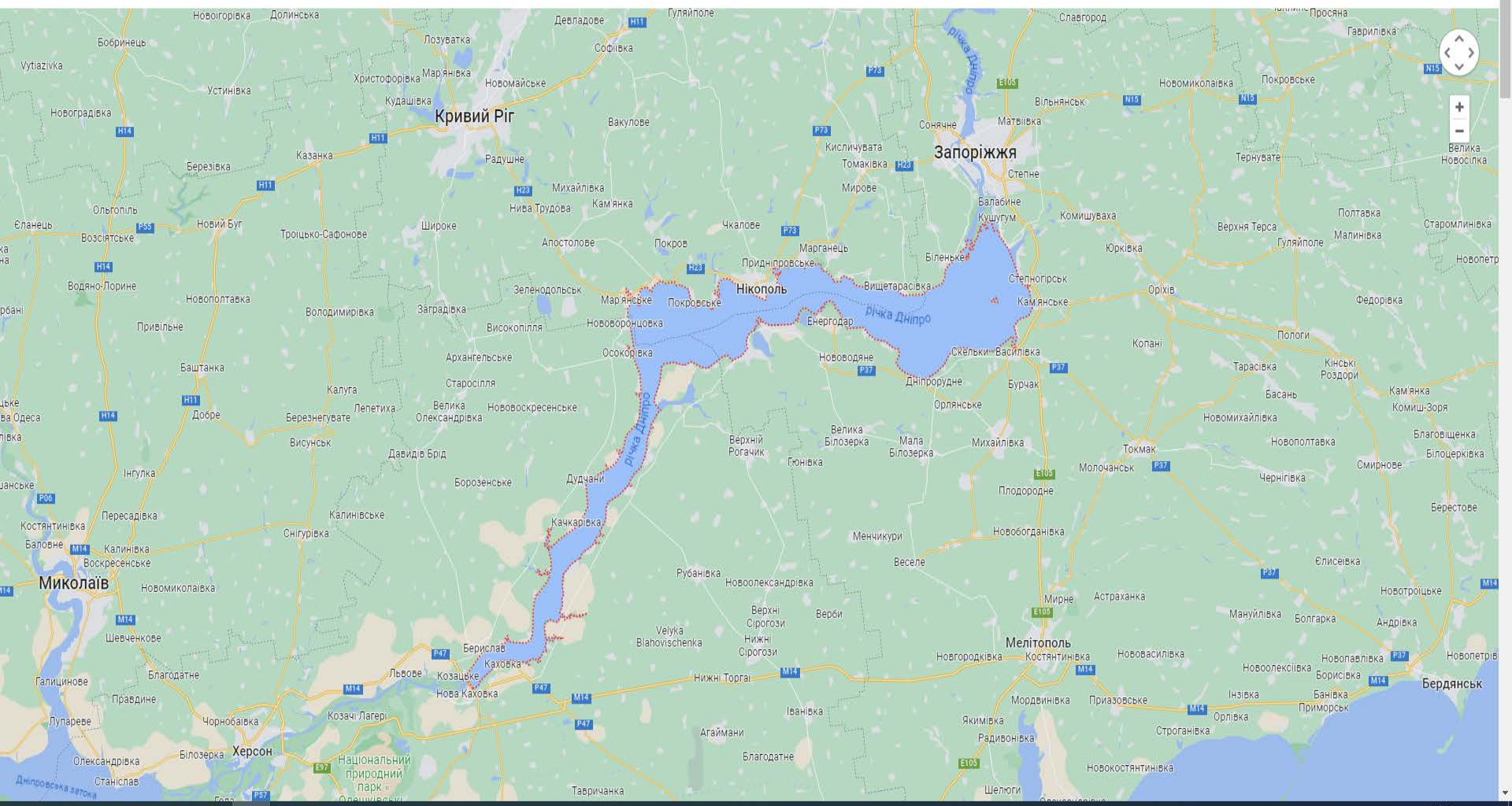
- ▶ Біосферний заповідник «Асканія-Нова» продовжує працювати в окупації. Нагальні проблеми щодо утримання колекцій, охорони та збереження природних і штучних екосистем біосферного заповідника вирішуються за допомогою благодійних внесків
- ▶ Окупанти схиляють до співпраці керівництво Національного парку Нижньодніпровський, що на Херсонщині
- ▶ Зменшується чисельність популяцій рибних ресурсів через браконьєрство окупантів
- ▶ Унаслідок пожеж, що виникли через дії російських військ, пошкоджена велика площа лісу (понад 9000 га) на території Національного природного парку «Святі Гори»
- ▶ Через обстріли з боку російських військ Національний природний парк "Білобережжя Святослава" зазнав найбільшої шкоди, в порівнянні з іншими об'єктами природно-заповідного фонду Миколаївщини. За останніми даними на Кінбурнському півострові вигоріло 1840 гектарів. Гасіння лісових пожеж ускладнюється бойовим діями та замінованістю територій лісів

- ▶ Через негативний вплив воєнних дій страждає екосистема ґрунту. Зокрема, оболонки боєприпасів виготовлені з чавунного сплаву, до якого, окрім заліза і вуглецю, додають сірку та мідь. Якщо такі уламки залишаються в землі, з часом вони починають окислюватись, надходити до кругообігу речовин довкілля та включатися до харчових ланцюгів
- ▶ Під час вибухів боєприпасів в атмосферу потрапляють токсичні гази: оксид сірки, оксид азоту та монооксид карбону. З атмосфери вони повертаються в ґрунт через кислотні дощі, які змінюють рН ґрунту та викликають опіки рослин. Потужні вибухи також можуть зруйнувати водонепроникний шар корінних (материнських) порід. У такому випадку пришвидшується просочування води в ґрунт. У водоносні горизонти та водні шляхи потрапляють агресивні забруднювачі, які можуть переноситися далеко за межі поля бою
- ▶ Знищуються історико-культурні пам'ятки в межах екомережі (руйнуються скіфські кургани, «половецькі баби», городища та ін.)

- ▶ У червні та липні в басейні Сіверського Дінця, де беруть питну воду для усієї Донеччини, фахівці [зафіксували](#) ртутне забруднення, перевищення показників азоту та нітритів, а також сліди нафтопродуктів, які там до того ніколи не фіксували
- ▶ У липні в гирлі річки Сухий Торець виявили перевищення концентрації ртуті у 8,4 рази (0,59 мкг/дм³ проти 0,07 мкг/дм³ допустимих). У червні в районі питного водозабору неподалік від Слов'янська у пробах води знайшли азот амонійний та нітрити відповідно у 2,4 та у 2,8 рази більше за середньобагаторічні значення. Також у воді виявили нафтопродукти у концентрації 0,028 мг/дм³
- ▶ Від окупантів звільнений Дворічанський національний природний парк, регіональний ландшафтний парк "Великобурлуцький степ" та регіональний ландшафтний парк «Ізюмська лука». Дворічанський і Великобурлуцький парки були створені для збереження в Україні бабаків
- ▶ Експерти Українського товариства охорони птахів та BirdLife Europe & Central Asia опублікували [статтю про вплив російської збройної агресії на диких птахів](#) в Україні. В Україні налічується 434 види птахів, 18 з них – це рідкісні птахи під загрозою зникнення. Для 19 видів Україна є домівкою для понад 15% їхньої популяції в Європі. Згідно з дослідженням, внаслідок військових дій птахам в Україні загрожує знищення, а також втрата та забруднення оселищ та місць гніздування

Катастрофічні наслідки підриву Каховської ГЕС

- ▶ Каховське водосховище (Запорізька, Дніпропетровська, Херсонська обл., Україна) було створене на річці Дніпро греблею Каховської ГЕС (гідроелектростанції) в районі м. Нова Каховка. Заповнене водою у 1955-1958 роках. Довжина водосховища 230 км, пересічна ширина 9,4 км (максимальна – 24 км). Площа становила 2155 км², об'єм води 18,2 км³.
- ▶ У січні-березні 2023 року російські загарбники, що на той час окупували частину півдня України, почали осушувати водосховище. 6 лютого 2023 року було зареєстровано найнижчий рівень води у водосховищі – 13,71 м, що на 130 сантиметрів нижче нормального показника і лише на один метр більше за рівень мертвого об'єму – 12,7 м. Завдяки таненню снігів та рясним дощам рівень води відтоді дещо зріс. Рівень води й надалі стрімко зростав та 6 травня досяг 17,12 м, що був максимальним показником за попередні роки.
- ▶ Слід зазначити, що система охолодження [Запорізької АЕС](#) (атомної електростанції) розрахована на роботу при рівні води у водосховищі не менше 13,2 метра.
- ▶ Окупанти підтримували аномально високий рівень води решту весняних місяців аж поки [6 червня 2023](#) року, близько 02:50 год., [підірвали греблю Каховської ГЕС](#). Водосховище стало стрімко втрачати воду, у населених пунктах нижче за течією Дніпра на звільнених територіях (правий берег) була оголошена евакуація населення.
- ▶ Надвечір 8 червня 2023 року рівень води у водосховищі впав до рівня 12,5 м, тобто, опустився нижче «мертвої» точки у 12,7 м.

21 травня – 5 червня 2023 року

2 – 8 липня 2023 року

- ▶ Дуже негативний вплив воєнних дій, знищення Каховського водосховища мали морські екосистеми Чорного і Азовського морів. За даними НПП «Тузлівські лимани» використання радіолокації, скидання баластових вод, забруднення нафтопродуктами тощо мало летальні наслідки для гідробіонтів (дельфінів, риб та ін.), фіксувалась масова загибель риб, жаб, тритонів із басейну Дніпра які були винесені стоком на узбережжя Чорного моря.
- ▶ На прямий або опосередкований вплив на екологічний стан прилеглих і взаємопов'язаних територій, акваторій із Каховським водосховищем мали як мінімум 3 біосферних заповідника (Чорноморський, Дунайський, Асканія-Нова ім. Ф.Е. Фальц-Фейна НААН), 6 національних природних парків (Великий луг, Кам'янська Січ, Нижньодніпровський, Білобережжя Святослава, Тузлівські лимани, Олешківські піски) та інші об'єкти природно-заповідного фонду (міжнародного, загальнодержавного, локального значення).
- ▶ Нажаль порушені міграційні шляхи орнітофауни, інших хребетних тварин. Уражені пожежами, техногенним і воєнним забрудненням екотопи навколишнього природного середовища, які потребують меліорації, рекультивації, фіторе mediaції, реабілітації і ренатуралізації. Важливим аспектом є створення відновлювальних центрів із подальшою репатріацією зниклих видів біоти.

ШКОДА ДОВКІЛЛЮ

за 6 місяців з початку широкомасштабного російського вторгнення в Україну

 > 2000 зафіксованих фактів шкоди довкіллю

 2,9 млн гектарів лісів уражені війною

млрд грн

962 нараховані збитки, з них:

млрд грн

138

шкода ґрунтам та землям

млрд грн

823

шкода від забруднення повітря

 20% природоохоронних територій України під загрозою

ВИСНОВКИ і РЕКОМЕНДАЦІЇ

- ▶ Завершити війну з РФ перемогою України!
- ▶ Необхідно продовжити фіксацію військових злочинів окупанта в межах екомережі (супутникові дані, фото-, відеореєстрація, облік, моніторинг).
- ▶ Вдосконалити методику оцінювання екологічних збитків на основі світової юриспруденції для подальших репарацій, контрибуцій через суди. Уніфікувати концептуальні положення.
- ▶ Запровадити нормативно-правові механізми, вдосконалити законодавство щодо управління територіями Смарагдової мережі України. Уніфікувати схеми екомереж адміністративних областей
- ▶ Розпочати формування центрів відновлення рідкісних видів флори, фауни, мікобіоти для подальшої репатріації. Особливо це стосується ендеміків, реліктів, видів охоронюваних списків – ЧКУ, ЄЧС, МСОП. Ревайлдинг, репатріація...
- ▶ Актуальним питанням є наукове обґрунтування відновлення, рекультивації, реабілітації екосистем природно-заповідного фонду, розмінування територій, ліквідації наслідків пожеж та ін.
- ▶ Доцільно реорганізувати Міндовкілля України, створити Держагентство охорони природи (екомережа, пзф, біорізноманіття).

ДЯКУЮ ВАМ ЗА ВАШУ УВАГУ

*Окремі матеріали, фото використано з відкритих джерел і сайту Міндовкілля <https://mepr.gov.ua>

konishchuk_vasyl@ukr.net